

Det här är kartan till Orsas framtid

I din hand håller du Orsas kommunala utvecklingsplan. Det är den riktning som Orsas politiker vill att kommunen ska färdas mot de kommande fyra åren. Det är helt enkelt politikernas uppdrag till kommunens anställda och uppdragstagare.

Den kommunala utvecklingsplanen utgår från kommunens vision och värdegrund. Den tar hänsyn till hur omvärlden ser ut och var vi står idag. Utifrån detta har kommunfullmäktige bestämt vilka målområden verksamheterna ska prioritera. Varje verksamhet ska årligen redovisa vilka mål de behöver sätta upp för att nå de intentioner som anges i målområdena – och vad det kommer att kosta. Dessa mål ska vara mätbara. Allmänheten ska lätt kunna se om kommunen uppfyller uppdraget.

Ansvar för att sätta målen, staka ut färdriktningen och följa upp den ligger på de folkvalda i kommunen. De har också ansvar för att anslå de resurser som krävs för att nå målen.

Ansvar för hur målen ska uppnås ligger på tjänstemännen och ytterst kommunens chefer i de olika verksamheterna. Varje anställd i kommunen har ett eget ansvar för att föra verksamheten mot de utsatta målen. Verksamheterna ska kunna redogöra för sitt arbete för fullmäktige när så krävs.

Allt det här är lätt sagt och skrivet. Men förutsättningar förändras och det allt snabbare. Därför ska den kommunala utvecklingsplanen vara en levande process. Planen ska kunna förändras efter verkligheten när det är nödvändigt.

Orsa kommuns vision

Orsa är en naturnära plats där folk trivs och vill bo. Våra verksamheter håller hög kvalitet och det känns tryggt att använda sig av dem. Vårt rika och mångsidiga kulturliv har grundat vårt goda rykte som musikkommun.

Vi har en tydlig roll i arbetet med att utveckla regionen. Orsa har korta beslutsvägar och krånglar inte till saker. Det gör oss väl förberedda att möta samhällets förändringar utan att tappa hållbarhetstänkandet.

Vi har ett välmående näringsliv som är attraktivt för både tjänsteföretag och producerande företag. Vi är en av landets mest kända turistorter.

Detta har blivit möjligt genom ett fantasirikt och nyfiket förhållningssätt, präglat av humor och en gnutta galenskap.

Orsa kommuns värdegrund

Orsa – helt enkelt

Min uppgift är att se till att det blir så enkelt som möjligt för våra medborgare.

Respekt

Jag respekterar mina medmänniskor.

Samarbete

Jag är en del av en större helhet och hittar lösningar tillsammans med andra.

Ansvar

Jag har ett ansvar att handskas varsamt med våra resurser för att skapa ett bra och hållbart samhälle.

Orsa kommuns målområden

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnder och utskott:

Formulera och följa upp mätbara förvaltningsmål som gör att er verksamhet verkar för att kommunen ska nå resultat inom nedanstående målområden och fördela er budget i enlighet med de målen.

Kommunfullmäktiges uppdrag till förvaltningar och personal:

Formulera vilka aktiviteter ni behöver genomföra för att uppnå förvaltningsmålen och därigenom kommunens målområden, inom ramen för angiven budget.

Livskvalitet och samhällsservice

Kommunens verksamheter ska verka för att människor ska känna sig trygga med alla våra verksamheter men särskilt viktigt är att vård, omsorg samt utbildning håller en hög kvalitet och visar goda resultat. Vi ska även arbeta för ett samhälle med ett mångsidigt kultur- och föreningsliv. Medborgarna ska känna att de kan delta i Orsas utveckling.

Orsas varierande natur – från vildmark till kulturbygd – är viktig för vår livskvalitet. Vi ska arbeta hälsofrämjande med hållbar utveckling för att skapa förutsättningar för ett jämlikt Orsa där alla känner sig välkomna.

Tillväxt

Kommunens verksamheter ska skapa förutsättningar för en positiv utveckling. Vi ska arbeta för en god kompetensförsörjning både inom offentlig sektor och för det privata näringslivet. Genom nytänkande och ett gott värdskap ska vi göra Orsa till en attraktiv turist- och bostadsort.

Orsa ska ha en tilltalande offentlig miljö och en väl fungerande infrastruktur.

Orsa ska vara en pålitlig samverkanspartner och bidra till utvecklingen av regionen.

Medarbetare

Ledarskapet på alla nivåer ska vara tydligt och lyhört. Våra medarbetare ska känna till vad som förväntas av dem.

Medarbetarna är vår viktigaste resurs och ska bidra till att utveckla verksamheten. För det krävs möjlighet till kompetensutveckling och delaktighet.

Ekonomi

Våra verksamheter ska bedrivas ändamålsenligt och kostnadseffektivt och ge möjlighet till satsningar för framtiden.

Investeringar ska vara välplanerade och väl motiverade.

Budgeten ska vara realistisk och ingå i verksamhetsplanen.

ORSAS VISION

Visionen uttrycker hur vi vill att Orsa ska utvecklas som kommun och ska ge inspiration till nya utmaningar.

Målområden är de områden vi bedömer som viktiga att fokusera på för att vi ska nå vår vision. Till målområdena kopplas mätbara indikatorer som kan tala om för oss om vi är på väg i rätt riktning.

Förvaltningsmålen tas av respektive nämnd med utgångspunkt i hur nämnden kan bidra till att kommunen når visionen via ett eller flera målområden. Även till förvaltningsmålen ska mätbara indikatorer kopplas vilket leder till att vi säkerställer att kommunens resurser används på rätt sätt.

Aktiviteter är det som sker på enhetsnivå och därmed det som betyder mest för att vi ska nå vår vision. Aktiviteterna sker i verksamheterna och är våra medarbetares redskap för att arbeta mot visionen.

Bilaga 1

Orsa och omvärlden

Orsas framtid påverkas av regionala, nationella och globala trender. Fler flyttar till städer och tätorter. Befolkningen blir äldre. Människor rör sig oftare och över större distanser än tidigare. I takt med detta förändras lagstiftning, regelverk och trender fortare än förut. Aldrig har omvärldsbevakning varit viktigare.

Orsa kommun samverkar redan med andra kommuner i närområdet. Samverkan behöver utvecklas ännu mer för att möta de förändringar vi ställs inför. Vi är inte ensamma om våra problem. En ny syn på begreppet region, där vi tittar på gemensamma intressen i lika hög grad som geografisk indelning, ger nya möjligheter.

I närområdet är det viktigt att Orsa blir en tydlig aktör med en väl definierad roll i hela områdets utveckling.

Befolkning

Orsa har idag strax över 6 800 invånare. Den senaste tioårsperioden har vi tappat drygt 200 personer. Vill vi se positivt på det så har ”tappet” avtagit något. Föregående tioårsperiod tappade vi 340 invånare. Jämför vi med liknande kommuner har vår tillbakagång varit långsammare. Givetvis får utvecklingen ändå ekonomiska konsekvenser som påverkar serviceförmågan.

Anledningen till befolkningsminskningen är framförallt att det föds färre orsabor än det dör. Vad gäller inflyttning har vi över tid haft en positiv utveckling. Åldersfördelningen i Orsa kommun skiljer sig avsevärt från riket i övrigt. Vi har betydligt färre invånare mellan 20 och 40 år och en större andel äldre. Här, liksom riket i övrigt, förväntas den äldre befolkningen att öka markant från 2020.

Ungefär tre fjärdedelar av kommunens befolkning bor i Orsa tätort. Av kommunens invånare bor dubbelt så många i småhus som i flerbostadshus. Nyproduktionen har främst varit småhus. De senaste åren har nya flerbostadshus byggts eller planerats. Efterfrågan kommer sannolikt att påverkas av åldersstrukturen.

Näringsliv och arbetsmarknad

Arbetsmarknaden har förändrats sedan 1970-talet. Tillverknings- och skogsindustrin har passerats av offentlig sektor och privat service- och tjänstesektor. Speciellt har besöksnäringen utvecklats kraftigt. Den skapar även möjligheterna för övriga näringar. Handeln har det kämpigt, men utan besöksnäringen hade vi till exempel inte haft tre livsmedelsaffärer. Näringslivet präglas av småskalighet. Kommunen har ca 550 företag. Endast ett fåtal har fler än tio anställda.

Arbetslösheten har de senaste åren varit högre än i liknande kommuner. Framförallt gäller det ungdomsarbetslösheten. Orsa är direkt beroende av arbetsmarknaden i de närliggande kommunerna och orter inom pendlingsavstånd.

Skogsindustrin sysselsätter inte längre lika många som tidigare. Men skogen som råvara i tillverknings- och byggindustrin är fortfarande viktig för kommunen. Biomassa tycks bli en allt mer betydelsefull energikälla. Det ger regioner med mycket skog, som Orsa, en fördel.

Orsa har företagare inom livsmedelsproduktion, djurhållning, odling och förädling av dess produkter. Den delen i Orsas näringsliv är värdefull att utveckla. Speciellt om vi vill öka graden av självförsörjning av livsmedel och tillväxten i branschen.

Turism, natur och kultur

Turism, natur och kultur hör till våra viktigaste utvecklingsfaktorer. Dalarna är redan landets tredje största turismregion. Besöksnäringen har till viss del dragit nytta av Orsas styrkor, men vi har stor möjlighet att bli en ännu starkare turistort. Vår utmaning är att förädla vårt natur- och kulturarv. För att göra det behöver vi både bevara, utveckla och vara nyskapande. Nyfikenhet och ”en gnutta galenskap” för att citera kommunens vision, är nyckelord i det arbetet.

De olika intressena inom skogsbruk, jordbruk, turism och rekreation ställer stora krav på våra planer och strategier för markanvändning.

Vår kultur bygger på en lång tradition, speciellt på musiksidan. Musiktraditionen har gett oss evenemang som Orsayran, Vinterfest, Orsa vattenfestival och andra tillställningar. Dessutom är den en förutsättning för några av våra starkaste varumärken.

Även kulturarvet i övrigt är starkt i bygden. Ny teknik kan göra kulturen tillgänglig för fler. De digitala satsningarna på biblioteket och biografen är exempel på detta.

Det finns ett stort ideellt engagemang i bygden. Utmaningen är att förändra de sätt vi tar hand om engagemanget, och inte fastna i gamla förenings- och organisationsstrukturer.

Kompetensförsörjning

En befolkningsökning är inget ändamål i sig. Men vi står inför en situation där en större andel av befolkningen blir äldre. Vi har bland annat stora pensionsavgångar inom vård och omsorg att förvänta de kommande åren. Det skapar en situation där vi, liksom andra kommuner, kommer att ha ett stort behov av att hitta arbetskraft med rätt utbildning. Kompetensförsörjning inom vård, omsorg och skola är stora utmaningar.

Det finns redan idag stor efterfrågan på arbetskraft med specialkompetens i bygden. Det ställer krav, inte minst på en fungerande utbildning på flera nivåer. Vi måste arbeta över kommungränserna för att möta de behoven.

Även om alla inte kommer att jobba i Orsa finns förutsättningar att öka befolkningen. Det gör vi genom att skapa ett attraktivt boende med god basservice. Orsa ligger inom gott pendlingsavstånd till en betydligt större arbetsmarknad. Det ökar också möjligheten att alla i familjen kan få jobb, om än inte på samma ort.

Historien lär oss också att en ökad inflyttning vitaliserar samhällslivet. Många av Orsas klassiska entreprenörer kom från andra delar av landet och världen. Tillsammans med ett levande nätverksskapande ger därför en ökad inflyttning möjligheter till utveckling. På små orter som Orsa är en av nycklarna till framgång att identifiera och stötta eldsjälar – och se till att de inte brinner ut.

Barn och ungdom

Kommunen har de senaste åren kämpat med dåliga resultat på högstadiet. Ett omfattande arbete har startats för att komma till rätta med problemen. Orsa har idag fyra F-6 skolor och ett högstadium. Elevunderlaget är vikande och ett bättre utnyttjande av skolans resurser är därför nödvändigt.

Orsa har ett gymnasiesamarbete med Mora och Älvdalen. Vi har en framgångsrik eftergymnasial utbildning i "Scandinavian College of Travel and Tourism" (SCoTT). Utbildningen är mycket viktig för Orsa som samhälle.

Av rapporten "Orsa – två motbilder" framgår att det finns en relativt stor grupp ungdomar i Orsa som inte mår bra. Inom ramen för projektet "Orsa åter i topp" ska de som jobbar för barn och ungdomar, inom kommunen och externa aktörer, samordna arbetet för att öka välbefinnandet hos våra unga.

Infrastruktur

Orsa är beroende av flera andra aktörer för att utveckla infrastrukturen i regionen. Vi har ett strategiskt läge och kan dra nytta av nationella behov. Dit hör till exempel avlastning av godstrafik på dalabanan och andra nationella transportsatsningar. Inlandsbanan är en resurs för främst godstransporter. En viss person- och turismtrafik förekommer. Bandelen Orsa-Bollnäs har diskuterats som potentiell godsbanan.

Vi behöver också bevaka nationella och regionala satsningar inom IT-infrastruktur. Vi har inte resurser att vara spjutspetskommun, men måste vara beredda att snabbt haka på utvecklingen. En utbyggnad av bredbandsnätet pågår.

Europaväg 45 utgör en betydelsefull förbindelse för gods- och persontransporter. Den är också ett viktigt turisttrafikstråk. En ny sträckning av vägen från Mora till Orsa är beslutad. Än väntar vi på att sträckan ska tas upp i Trafikverkets planer.

Inom kollektivtrafiken har en gemensam zon införts för Mora och Orsa. Inlandsbussen ger oss förbindelse med Östersund.

På grund av befolkningsunderlaget utförs en hel del av kollektivtrafiken i byarna som kompletteringstrafik. Bilen är fortfarande det vanligaste valet för många orsabor.

Befolkningsökning viktig

Det är viktigt att öka inflyttningsnettot. Erik Westholm, professor i kulturgeografi vid Högskolan Dalarna, har i sin analys av Orsa konstaterat att vi har bättre förutsättningar än liknande kommuner att lyckas med det. Vi måste fokusera på kvalitet i alla verksamheter för att maximalt utnyttja våra förutsättningar.

Ett tydligt politiskt ledarskap och ett gott företagsklimat är två viktiga förutsättningar för att lyckas. Den kommunala utvecklingsplanen ska vara det viktigaste verktyget för att möta framtidens krav och behov.